

Asia: VN/31917/2023

Lausuntopyyntö rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamista koskevasta hallituksen esityksen luonnoksesta

1. Yleinen kanta lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopumiseen

Mikä on yleinen kantanne siihen, että lähisuhdeväkivallan sovittelusta luovuttaisiin pääsääntöisesti?

Erittäin kielteinen

Voitte perustella kantanne edelliseen kysymykseen.

Maria Akatemia ry kiittää sosiaali- ja terveysministeriötä mahdollisuudesta lausua sovittelua koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta.

Esityksessä huomioidaan ansiokkaan monipuolisesti sovittelun merkitys. On tiedostettu, että lähisuhdeväkivallan sovittelulla ei rikota kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia. On myös huomioitu, että tutkimustiedon perusteella lähisuhdeväkivallan sovittelu on pääosin hyödyllistä. Tätä vasten kummeksuttaa, että monista puoltavista perusteista huolimatta esityksen tavoite on luopua lähisuhdeväkivallan sovittelusta. Esitämme huolestamme siitä, että pitkään kehitetty, toimiva ja vaikuttava palvelu lopetettaisiin, emmekä puolla hallituksen esitystä kieltää lähisuhdeväkivallan sovittelu.

Lähisuhdeväkivalta on vakava yhteiskunnallinen ongelma, jonka ehkäisemiseksi tulee olla tarjolla monipuolisia palveluita väkivallan kaikille osapuolille. Mikäli lähisuhdeväkivallan sovittelusta luovuttaisiin, heikkenisivät myös avunsaannin mahdollisuudet sekä väkivaltaa kokeneiden että väkivaltaisesti toimineiden osalta. Väkivalta aiheuttaa aina häpeää, eikä siitä ole helppoa kertoa ulkopuolisille, ja lähisuhdeväkivalta jääkin usein kodin seinien sisäpuolelle. Sen sijaan, että väkivaltaan puuttumisen keinoja vähennettäisiin, niitä tulisi entisestään vahvistaa.

Lähisuhdeväkivallan sovittelu on varteenotettava mahdollisuus hyvittää asianomistajalle hänen kokemaansa vääryyttä sekä syytetylle ottaa vastuu teostaan monimuotoisesti. Väkivallan kohteeksi joutunut voi sovittelutoiminnan kautta löytää soveltuviin tukipalveluihin. Syytetyllä on sovittelun

avulla mahdollisuus saada tietoa ja siten motivoitua hakemaan apua, jotta väkivalta ei toistuisi tulevaisuudessa. Parisuhdeväkivaltatilanteessa myös perheen lapset on tärkeä ottaa huomioon ja tarjota heille tukea heidän altistuttuaan vanhempien väliselle väkivallalle. Palveluohjauksen on tärkeää ulottua myös lasten ohjaamiseksi heille soveltuviin tukipalveluihin.

Sovitteluprosessi antaa mahdollisuuden kohdata tapahtunut ja tulla kuulluksi sovittelussa ammattilaisten sekä tehtävään koulutuksen saaneiden vapaaehtoissovittelijoiden kanssa. Sovitteluun ohjautuminen on nopeaa, kustannustehokasta ja mahdollistaa oikea-aikaisen avun: tapahtunutta päästään käsittelemään osapuolten kesken mahdollisimman pian ja molempien osapuolten on mahdollista saada palveluohjausta tarvittavan tuen piiriin jo ennen tuomioistuinkäsittelyä.

Sen sijaan, että väkivallan sovittelusta luovutaan, sitä tulisi kehittää, kuten on tehty viime vuosiin asti. Resurseja on käytetty toiminnan tuloksellisuuden tutkimiseksi ja viimeaikaisessa tutkimuksessa on saatu lähisuhdeväkivallan sovittelun vaikuttavuutta puoltavia tuloksia.

Sovittelutoiminnassa Suomessa on tähän astikin tunnustettu lähisuhdeväkivaltatapausten erityisyys ja otettu se huomioon:

- Lähisuhdeväkivallan sovittelulle on oma erillinen prosessinsa verrattuna rikos- ja riita-asioiden sovitteluun.
- Ennen sovittelun puoltamista ja sen aloittamista arvioidaan kunkin tapauksen soveltuvuus sovittelutoimintaan. Soveltuvia on tapauksista noin puolet. Toinen puoli karsiutuu pois, eikä sovitteluprosessia aloiteta. Viimeisen arvioinnin sovitteluprosessin aloittamisesta tekevät sovittelun ammattihenkilöt. Arviointia ja rajausta tehdään myös sovitteluprosessin aikana jatkuvasti. Se kuuluu osana sovitteluprosessiin ja sovittelijat ovat saaneet siihen koulutuksen.
- Sovittelun toteuttamisen lähtökohta on mm. osapuolten vapaaehtoisuus sekä se, että rikoksesta epäilty ottaa vastuun teostaan. Sovittelun ammattilaiset sekä vapaaehtoissovittelijat on koulutettu tunnistamaan tilanteet, joissa tämä ehto ei toteudu. Tällöin tapaus ei etene sovitteluun, tai mikäli se ilmenee prosessin aikana, sovittelu keskeytetään.
- Myös oikeusprosessiin voi liittyä ongelmia, kuten painostusta. Sovitteluprosessi on mahdollisuus havaita tämän kaltaisia epäkohtia ennen oikeudenkäyntiä.
- Tilastojen mukaan noin puolet sovitteluun esitetyistä tapauksista rajataan sovittelun ulkopuolelle. Tämä seikka todentaa sovittelun vapaaehtoisuuden toteutuvan hyvin.
- Sovittelu ei sulje pois oikeuskäsittelyä vaan on sen lisä. Yksin oikeuskäsittely ei voi turvata väkivaltaa ennalta ehkäiseviä tukitarpeita.
- Lähisuhdeväkivallan sovitteluun on erillinen koulutus, johon voi hakea, kun perusmuotoista sovittelukokemusta on kertynyt riittävästi. Koulutuksessa käsitellään lähisuhdeväkivaltaa ilmiönä, sen sovittelun erityispiirteitä sekä väkivaltatyön palveluverkostoa. Koulutusta on kehitetty ja sen edelleen kehittäminen on tärkeää.

- THL on vastikään julkaissut kehittämisprosessin tuotoksena syntyneen Lähisuhdeväkivallan sovittelun hyvän käytännön mallin (2023, julkari.fi) Siinä esitellään mm., miten sovittelupalvelun ammattihenkilöstö arvioi sovitteluun ottamisen ja sovitteluprosessissa jatkamisen edellytyksiä ja ohjaa prosessia ja miten osapuolia tuetaan läpi sovitteluprosessin. On liian varhaista arvioida, millaisia hyötyjä mallin käyttöönotosta on ja tästä syystä on erikoista, että lähisuhdeväkivallan sovittelua ollaan kieltämässä tällaisella aikataululla.

VN TEAS -selvityksessä (2023) tutkittiin lähisuhdeväkivallan sovitteluun osallistuneiden kokemuksia sovitteluprosessista. Tutkimukseen osallistui lähisuhdeväkivallan sovittelussa olleita ihmisiä, naisia ja miehiä, joista molempia sukupuolia oli ollut soviteltavissa rikoksissa sekä syytettyinä että asianomistajina. Selvityksen johtopäätös oli, että sovitteluprosessi toimi pääsääntöisesti hyvin. Suurin osa haastatteluun tai kyselyyn vastanneista oli ollut erittäin motivoituneita sovitteluun ja saanut siitä hyvin tietoa. SOPU-tietokannan aineisto osoitti, että mahdollisuutta kieltäytyä sovittelusta tai keskeyttää sovittelu, käytetään. Lähes kaikki haastatellut ja kyselyyn vastanneet kokivat sovittelutapaamiset hyödyllisiksi ja sovittelijat taitaviksi sekä katsoivat, että saivat näkemyksensä kuulluiksi. Lähes kaikki pitivät hyvänä, että heidän tapaustaan soviteltiin ja he suosittelisivat sovittelua. Lopputulokseen oltiin tyytyväisiä ja sitä pidettiin oikeudenmukaisena. Sovittelusta saatiin välineitä väkivallan ehkäisyyn ja väkivalta oli loppunut tai vähentynyt suhteessa. Lisäksi kysely- ja haastatteluaineiston perusteella sovittelussa annetaan hyvin palveluohjausta. THL:n keräämä palaute on hyvin saman suuntaista, kuin tutkimuksessa kerätty tieto.

Tutkimuksessa kiinnitettiin huomiota osapuolten palveluohjaukseen, mikä tarkoittaa sitä, että osana sovittelua tulee olla osallistuminen ehkäisevän väkivaltatyön palveluihin. Sellaisia tarjoavat eri järjestöt sekä väkivaltaa kohdanneille että väkivaltaisesti toimineille naisille ja miehille. Tarjotun tuen avulla voidaan vaikuttaa siihen, että väkivalta lähisuhteissa vähenee ja loppuu. Ilman sovittelua, pelkästään oikeuskäsittelyn ollessa kyseessä, tämä mahdollisuus menetetään ja tällöin kasvaa riski väkivallan jatkumiselle.

Rangaistukset eivät tutkimusten mukaan yksistään vähennä väkivaltaa. Väkivallan ehkäisyn kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että väkivaltaa tehnyt saa asianmukaista tukea ja hoitoa väkivaltaisen käyttäytymisen lopettamiseksi. Väkivallan käytön taustalla on tutkitusti monia syitä, omakohtaisia väkivaltakokemuksia uhrin asemasta, usein lapsuudesta lähtien, sekä muita traumaattisia kokemuksia. Väkivaltaa käyttäneille tarjottavat tukipalvelut ovat usein hyvinkin tuloksellisia lähisuhdeväkivallan ehkäisemisessä pitkällä tähtäimellä. Ilman sovittelun palveluohjausta monet eivät ohjautuisi palveluiden piiriin.

2. Vaikutukset

Voitte kertoa kantanne esityksen vaikutusten arvioinnista. Onko esityksellä joitain sellaisia vaikutuksia, joita esitysluonnoksessa ei vielä ole kuvattu?

Esitysluonnoksen vaikutusten arviointi puoltaa sitä, että lähisuhdeväkivallan sovittelusta ei tule luopua. Luonnoksessa todetaan lähisuhdeväkivallan sovittelun mahdollisen lopettamisen vähentävän selkeästi ihmisten mahdollisuuksia saada apua ja palveluohjausta. Kansainväliset sopimukset eivät myöskään estä väkivallan sovittelua, kuten luonnoksessakin todetaan.

3. Lakiehdotuksen 3 a § (henkilösuhteet)

Voitte kommentoida henkilösuhteita, joita lähisuhdeväkivallan sovittelun kieltö koskisi.

Maria Akatemiassa tehdään väkivaltaa ehkäisevää työtä naisten kanssa, jotka ovat käyttäneet tai jotka pelkäävät käyttävänsä väkivaltaa. Naisten käyttämä monimuotoinen väkivalta parisuhteissa ja perheissä jää usein rikostilastojen ulkopuolelle, näkymättömiin. Parisuhdeväkivallan ollessa molemminpuolista, jää naisten osallisuus usein tunnistamatta. Naiset kuitenkin tarvitsevat apua oman väkivallan tunnistamisessa ja kohtaamisessa sekä ehkäisemisessä. On koko perheyhteyden, lasten ja naisten itsensä edun mukaista tunnistaa tämä tarve. Se on väkivallan ehkäisemistä kauaskantoisesti, tulevaisuussuuntautuneesti ja ylisukupolisesti.

Lähisuhde- ja perheväkivalta on hyvin monimuotoista. Se ei ole vain parisuhteissa tapahtuvaa, vaan myös esim. vanhemman ja lapsen välistä tai aikuisten sisarusten välistä. Eikä se ole vain heterosuhteissa tai eri sukupuolten välillä tapahtuvaa, vaan myös esim. nais/miesparien välistä. Tärkeää on myös, että nuorten seurusteluväkivaltaa olisi mahdollista sovittaa, jotta heille tarjoutuisi mahdollisuus keskustella tapahtuneesta ja saada mahdollisimman varhaisessa vaiheessa palveluohjausta tarvittavan avun piiriin, jotta väkivallasta ei tulisi toistuvaa.

Kategorinen lähisuhdeväkivallan sovittelun kieltö on ongelmallista väkivallan ehkäisyn näkökulmasta. Lähisuhdeväkivallan ehkäisemisen tulisi olla yhteiskunnallisesti ensisijaista, riippumatta sukupuolesta.

4. Lakiehdotuksen 3 a § (rikokset)

Voitte kommentoida rikoksia, joita lähisuhdeväkivallan sovittelun kieltö koskisi.

-

5. Lakiehdotuksen 3 a § (muuta)

Onko teillä muuta kommentoitavaa esitysluonnoksen 3 a §:stä?

-

6. Muuta

Onko teillä muuta kommentoitavaa esitysluonnoksesta?

Maria Akatemia on pahoillaan, mikäli esityksen mukaisesti Suomessa luovutaan pitkälle kehitetystä, edistyksellisestä, inhimillisestä ja toimivasta työkalusta, joka tarjoaa mahdollisuuden hyvittää asianomistajalle hänen kokemaansa väryyttä sekä syytetylle ottaa vastuu teostaan. Sovittelun keinoin ehkäistään lähisuhdeväkivaltaa yhteiskunnassamme myös ylisukupolisesti tarjoamalla mahdollisuus tuen avulla palauttaa perherauha jo oikeuskäsittelyä odottaessa.

Väkivallan dynamiikan ymmärtäminen ei ole väkivallan hyväksymistä.

Väkivalta ei lopu, elleivät sekä väkivaltaa kokeneet, että väkivaltaisesti toimineet saa apua.

Kommerer Hanna
Maria Akatemia ry